

น้ำส้มควันไม้

ภูมิปัญญาชาวบ้านสร้างสารอินทรีย์

สินทรัพย์ชุมชน

■ ประพันธ์ สิตำ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

จ

ังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์ จังหวัดหนึ่งของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรแต่ทุกวันนี้มีการใช้สารเคมีในปริมาณมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพร่างกายของมนุษย์ มีราคาแพงไม่คุ้มกับผลผลิตที่ได้ชาวบ้านจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการที่จะลดปริมาณการใช้สารเคมี โดยมีการทดลองใช้สารอินทรีย์ในหลายๆ รูปแบบและพยายามคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ

เชิด พันธุ์เพ็ง แกนนำชุมชน

จ.พระนครศรีอยุธยา เล่าว่า เมื่อทราบว่าทางมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ได้ทดลองทำสารสกัดน้ำส้มควันไม้ขึ้นจึงได้ชักชวนกันไปศึกษาดูงาน จากนั้นจึงได้ลงมือปฏิบัติทำน้ำส้มควันไม้ ภูมิปัญญาชาวบ้านสร้างสารอินทรีย์ขึ้นมา แรกเริ่มมีคนทำอยู่ 10 คน โดยชาวบ้านจะนำไม้ที่กรมทางหลวงตัดทิ้ง จากการตัดแต่งต้นไม้ริมถนนหรือใช้ไม้ในสวนบ้าง โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องทำครัวเรือน ไม้ให้ทำเป็นเชิงธุรกิจ เพราะจะทำให้ต้นไม้หมดไปได้ ถ้าไม่มีการปลูกทดแทน

ขั้นตอนในการทำน้ำส้มควันไม้ เริ่มจากก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยม กว้างและสูงประมาณ 1.5 เมตร และยาวประมาณ 2 เมตร นำถึงน้ำมัน 200 ลิตร ที่ตัดปากให้กว้างและเจาะปลายถึงให้เท่ากับกระบอกลังไฟที่นำมาวางแล้วใส่ตะแกรงน้ำไม้ที่จะเผาใส่ลงไป ในถังแล้วติดไฟจนคิดว่าเตาติดแล้วจึงปิดปากเตาพอประมาณฝ่ามือเพื่อปล่อยอากาศเข้าไป เมื่อดูแล้วควันเป็นสีน้ำตาลจึงนำไม้ไฟไปครอบไว้กับท้ายเตาเผาที่มีปล่องเจาะไว้เพื่อให้อากาศออก เมื่อความร้อนที่เผาไหม้ลอยออกทางปลายไม้ไฟกระทบกับความเย็นรวมตัวกันเป็นหยดน้ำแล้วทิ้งไว้จนเตาเผาดับใช้เวลาประมาณ 24 ชั่วโมง ก็จะได้น้ำส้มควันไม้ โดยเตาหนึ่งจะได้ น้ำส้มควันไม้ประมาณ 5 ลิตร นำมาทิ้งไว้ให้ตกตะกอนประมาณ 3 เดือน จึงนำออกมาทดลองใช้ ส่วนถ่านที่ได้ก็สามารถนำไปขายถือว่าได้กำไร

เชิด พันธุ์เพ็ง

เชิด พันธุ์เพ็ง เล่าอีกว่า แต่ก่อนชาวบ้านจะใช้ปุ๋ยและฉีดสารเคมีในการปลูกพืชผักและฉีดพ่นกันแมลง ซึ่งมีต้นทุนในการผลิตสูงมาก จึงคิดทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน การไปดูงานที่ ม.นเรศวร ทำให้ชาวบ้านเห็นทางออกที่จะนำ เชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรม พยายามให้ชาวบ้านหันกลับมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การตัดตกแต่งกิ่งไม้ให้นำมาเผาถ่านเพื่อทำน้ำส้มควันไม้เพื่อเอาไปรดพืชผัก รดข้าว แล้วบางส่วนก็เอาไปทดลองกับสัตว์ ชาวบ้านบอกว่าได้ผลดีมากจึงได้ช่วยกันลงมือทำน้ำส้มควันไม้อย่างเอาใจจริงเอจ

จากการทดลองใช้น้ำส้มควันไม้กับพืช เช่น ผักบุ้ง เริ่มตั้งแต่เตรียมดินแล้วฉีดยาพ่นตากดินทิ้งไว้จึงปลูกผัก เมื่อพืชแทงยอดอ่อนขึ้นมาก็ฉีดพ่นน้ำส้มควันไม้ลงไปอีกประมาณ 3 ครั้ง โดยอัตราส่วนที่ใช้น้ำส้มควันไม้ 20 ซีซี ต่อ น้ำ 200 ลิตร จะไม่มีแมลงมารบกวนเลย ลำต้นจะแข็งแรงมาก เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วน้ำหนักดี ทิ้งไว้ค้างคืนลำต้นจะไม่เหลือง รสชาติดี เป็นที่ยอมรับของตลาด

ด้าน **พ้า เสนานา** เครือข่ายน้ำส้มควันไม้ อำเภอเสนา เล่าว่ามีความสนใจจึง

การทำน้ำส้มควันไม้

ได้เข้าร่วมฟังเวทีแลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน และได้รับการชักชวนจากคุณเชิดเลยลอง ทำดู เต่าแรกไม่ได้ผลเลย ต่อมาทำเต่าที่สองก็ได้ผลประมาณ 50% จนมาถึงเต่าที่ 5 ได้ผลเกือบ 100% เพราะนั่งเฝ้าดูตลอดเวลา และทำตามขั้นตอนอย่างละเอียด ไม้ที่ใช้ส่วนมากจะใช้ไม้แห้งซึ่งเป็นไม้ที่ให้น้ำส้มควันไฟที่มีความเข้มข้นได้ดีกว่าไม้เปียก

ตอนแรกก็ปลูกผักหลายๆอย่าง ใช้สารเคมีไปก็แพ้สารเคมีจึงได้เริ่มใช้น้ำส้มควันไม้ โดยทดลองกับดาวเรืองและบานไม่รู้โรย ลำต้นแข็งแรงดีมาก ดอกตกจนต้องตัดทิ้งก็มี ซึ่งฉีด 7 วันต่อครั้ง ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวนาน เหี่ยวเฉาช้าอยู่ได้ 4-5 วัน ตอนนี้อยู่ได้ใช้สารเคมีมา 2 ปีแล้ว

ส่วนถ่านที่เผา รู้สึกว่าไฟจะกล้าดี มากและอยู่ได้นาน ปัจจุบันไม่มีถ่านจะขาย ไม่พอส่ง เจ้าหนึ่งจะสั่งทีละ 100 ถุง ต้องสั่งจากเครือข่ายมาขาย

กรณีที่น่ามาใช้กับสัตว์ คือ สุนัขที่เป็นโรคเรื้อนเอาสาส์มาสูบน้ำส้มควันไม้ ทาสัก 1-2 อาทิตย์จะทำให้หายได้ โดย

แผลจะแห้งและมีขนขึ้นตามปกติ นอกจากนี้ยังสามารถหากันยุงได้ด้วยจะมีอาการเสปนิดหน่อยในตอนแรกสักพักจะเย็น

คำพา หอมสุดซา เครือข่ายน้ำส้มควันไม้ อำเภอภาชี เล่าว่า การทดลองนำน้ำส้มควันไม้มาใช้กับนาข้าว แล้วฉีดพ่น 4 ครั้ง ได้ผลเกือบ 100% สภาพดินดีขึ้น คือ ดินที่แข็งสามารถทำให้ร่วน ผลผลิตได้มากกว่าเดิม จากปกติ 1 ไร่ ได้ 70 ถัง แต่พอใช้น้ำส้มควันไม้ 1 ไร่ ได้ 110 ถัง ไม้ที่ใช้เผาส่วนมากจะเป็นสะเดาและสะแก เมื่อก่อนต้นทุนที่ใช้สารมีตกไร่ละ 2,500 บาท แต่พอใช้น้ำส้มควันไม้ตกไร่ละ 1,000 กว่าบาทเท่านั้น จะเห็นได้ว่าต้นทุนลดลงทุกวันนี้ปุ๋ยยูเรียไม่ได้ใช้แล้ว ส่วนผักที่ปลูกอยู่ในบริเวณต่างๆ เต่าจะงามมากอย่างเห็นได้ชัด

ทุกวันนี้ชาวบ้านมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันมีเครือข่ายเกือบทุกอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีน้ำใจไมตรีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่อาศัยธรรมชาติที่มีอยู่